

ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਵਿਰਸਾ

ਮਨ ਦੀ ਝੂੰਘਾਈ ਜਾਂ ਝੂੰਪੇ ਮਨ
ਨੂੰ ਅਵਚੇਤਨ ਕਰਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ
ਅੰਦਰਲੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਤੁਹਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ
ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਮਨ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ, ਸਾਰੀ ਮਹੱਤਵੀ ਨੀਲਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਮਨ।
ਇਹ ਲੱਖ ਕਰਦਾ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ
ਉਸਤਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ
ਮਾਨਵ ਜਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਨੁਭਵ, ਸੌਂਸ,
ਡਰ, ਭੋਲਾ, ਆਸਾਂ ਨੀਂਦ ਵੀ ਸ਼ਸ਼ੀਅਤ
ਹਨ। ਸਾਡੀ ਮਾਨਵ ਜਾਂ ਤੀਂ ਦਾ
ਸਾਂਝਾ ਇਵਾਂਦਨ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਵਿਅਕਤੀ
ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਨ ਵੀ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ
ਜੀਵਨ ਵੀਅਂ ਨੀਂਦੀ, ਪਰਿਵਾਰ, ਸਮਾਜਿਕ
ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾਵਾਂ
ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਲਾਹਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ
ਚੇਤਨ ਮਨ ਕਰਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਧਾਰਨ
ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਮਹਾਂਭੂਗੂਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ,
ਕਵੀਆਂ, ਚਿੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਚਿੰਤਕਾਰਾਂ,
ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵੀ ਇੱਕ ਫਰੀਦ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸਾਧਾਰਨ ਲੱਕ ਚੇਤਨ ਮਨ
ਹੀ ਅਵਚੇਤਨ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਬੜੀ
ਬਲਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਸਾਰੇ
ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਲਾਂ ਜੋ ਹਨ ਜੇਹੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ
ਅਤੇ ਬੰਦ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਵਚੇਤਨ
ਦੇ ਨੇਮ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਸ਼ਾਪੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ
ਨੇਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਦੀ ਲੱਗ ਹੈ। ਸਾਡੇ
ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ
ਵਿਸ਼ਵਸ ਲਈ ਹੋਣ। ਸਾਡੀ ਸੇਰ
ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਤੱਤ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵਸਾ
ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ
ਪੈਂਕੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਸ ਕਰਿੰਦੇ
ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨਹੀਂ
ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੇਰਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ
ਅਰਦਾਸਾਂ ਗਲਤ ਅਤੇ ਨਾਵਾਸਥ ਸਨ। ਤਿੰਨ ਧੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ
ਮਾਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੌਤੀ ਕਿ ਦਰਾਣੀ ਦੇ ਵੀਂ ਲੜਕੀ ਹੋਵੇ,

■ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ

ਅਵਚੇਤਨ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ
ਵਰਤ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਿਨ
ਦਾ ਕੁਝ ਭਾਗ ਇਕੱਲਿਆਂ
ਗੁਜਾਰੇ। ਇਕੱਲਿਆਂ
ਸੈਰ ਕਰੋ। ਦਰੱਖਤ
ਬੱਲ ਇਕੱਲਿਆਂ ਬੈਠੋ।

ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਕਰਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨਹੀਂ
ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੇਰਾਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ
ਅਰਦਾਸਾਂ ਗਲਤ ਅਤੇ ਨਾਵਾਸਥ ਸਨ। ਤਿੰਨ ਧੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ
ਮਾਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੌਤੀ ਕਿ ਦਰਾਣੀ ਦੇ ਵੀਂ ਲੜਕੀ ਹੋਵੇ,

ਲੜਕਾ ਹੋਇਆ।

ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਅਵਚੇਤਨ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਗਲਤ
ਜਾਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਵਾਸਥ ਸਨ। ਤਿੰਨ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹੁਲੇ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤ
ਦੀ ਇੱਕ ਮਾਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੌਤੀ ਕਿ ਅਵਚੇਤਨ ਨਾਲ ਪੈਰ ਵਿੱਚੋਂ ਮੂੰਤੀ
ਦਰਾਣੀ ਦੇ ਵੀਂ ਲੜਕੀ ਹੋਵੇ, ਲੜਕਾ ਵੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਧ ਪੱਥਰ ਲਾਹ
ਹੋਇਆ। ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਟੁੱਟੇ ਹੋ ਅੰਤ ਮੂੰਤੀ ਸਾਕਾਰ ਹੋ
ਕਰਵੇਂ, ਫਿਰ ਲੜਕਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ,
ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸਾਨ ਦਿਹ ਸੀ
ਅਚਾਨਕ ਯਾਦ ਆਵੇਂ ਹੋਵੀ, ਕਿਸੇ
ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਹੋਰ ਸੀ। ਇਹ ਅਵਚੇਤਨ
ਦੀਆਂ ਕਰਾਮਾਂ ਦੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਏ ਹਨ;
ਅਨੇਕ ਦੀ ਹੋਰ ਸੀਂਘ ਦੇ ਹੋਰ ਹੋਏ
ਅਤੇ ਬੰਦ ਹੋਏ ਹੋਰ ਹੋਏ। ਅਵਚੇਤਨ
ਦੇ ਨੇਮ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਸ਼ਾਪੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ
ਨੇਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਦੀ ਲੱਗ ਹੈ। ਸਾਡੇ
ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ
ਵਿਸ਼ਵਸ ਲਈ ਹੋਣ। ਸਾਡੀ ਸੇਰ
ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਤੱਤ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵਸਾ
ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ
ਪੈਂਕੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਸ ਕਰਿੰਦੇ
ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੁਭਵਾਂ
ਅਤੇ ਮਹਾਂਭੂਗੂਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ,
ਕਵੀਆਂ, ਚਿੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਚਿੰਤਕਾਰਾਂ,
ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵੀ ਇੱਕ ਫਰੀਦ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸਾਧਾਰਨ ਲੱਕ ਚੇਤਨ ਮਨ
ਹੀ ਅਵਚੇਤਨ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਬੜੀ
ਬਲਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਹੋਰ
ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਲਾਂ ਜੋ ਹੋਰ ਹੋਰ ਹੋਏ
ਅਤੇ ਬੰਦ ਹੋਏ ਹੋਰ ਹੋਏ। ਅਵਚੇਤਨ
ਦੇ ਨੇਮ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਸ਼ਾਪੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ
ਨੇਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਦੀ ਲੱਗ ਹੈ। ਸਾਡੇ
ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ
ਵਿਸ਼ਵਸ ਲਈ ਹੋਣ। ਸਾਡੀ ਸੇਰ
ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਤੱਤ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵਸਾ
ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਨ ਵਿੱਚ
ਪੈਂਕੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਸ ਕਰਿੰਦੇ
ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੁਭਵਾਂ
ਅਤੇ ਮਹਾਂਭੂਗੂਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ,
ਕਵੀਆਂ, ਚਿੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਚਿੰਤਕਾਰਾਂ,
ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵੀ ਇੱਕ ਫਰੀਦ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸਾਧਾਰਨ ਲੱਕ ਚੇਤਨ ਮਨ
ਹੀ ਅਵਚੇਤਨ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਬੜੀ
ਬਲਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਹੋਰ
ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਲਾਂ ਜੋ ਹੋਰ ਹੋਰ ਹੋਏ
ਅਤੇ ਬੰਦ ਹੋਏ ਹੋਰ ਹੋਏ। ਅਵਚੇਤਨ
ਦੇ ਨੇਮ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਸ਼ਾਪੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ
ਨੇਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਦੀ ਲੱਗ ਹੈ। ਸਾਡੇ
ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ
ਵਿਸ਼ਵਸ ਲਈ ਹੋਣ। ਸਾਡੀ ਸੇਰ
ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਤੱਤ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵਸਾ
ਦੇ ਸਿਸਟਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਨ ਵਿੱਚ
ਪੈਂਕੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਸ ਕਰਿੰਦੇ
ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੁਭਵਾਂ
ਅਤੇ ਮਹਾਂਭੂਗੂਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ,
ਕਵੀਆਂ, ਚਿੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਚਿੰਤਕਾਰਾਂ,
ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵੀ ਇੱਕ ਫਰੀਦ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸਾਧਾਰਨ ਲੱਕ ਚੇਤਨ ਮਨ
ਹੀ ਅਵਚੇਤਨ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਬੜੀ
ਬਲਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਹੋਰ
ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਲਾਂ ਜੋ ਹੋਰ ਹੋਰ ਹੋਏ
ਅਤੇ ਬੰਦ ਹੋਏ ਹੋਰ ਹੋਏ। ਅਵਚੇਤਨ
ਦੇ ਨੇਮ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਸ਼ਾਪੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ
ਨੇਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਦੀ ਲੱਗ ਹੈ। ਸਾਡੇ
ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ
ਵਿਸ਼ਵਸ ਲਈ ਹੋਣ। ਸਾਡੀ ਸੇਰ
ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਤੱਤ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵਸਾਦੇ ਸਿਸਟਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਨ ਵਿੱਚ
ਪੈਂਕੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਸ ਕਰਿੰਦੇ
ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੁਭਵਾਂ
ਅਤੇ ਮਹਾਂਭੂਗੂਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ,
ਕਵੀਆਂ, ਚਿੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਚਿੰਤਕਾਰਾਂ,
ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵੀ ਇੱਕ ਫਰੀਦ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸਾਧਾਰਨ ਲੱਕ ਚੇਤਨ ਮਨ
ਹੀ ਅਵਚੇਤਨ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਬੜੀ
ਬਲਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਹੋਰ
ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਲਾਂ ਜੋ ਹੋਰ ਹੋਰ ਹੋਏ
ਅਤੇ ਬੰਦ ਹੋਏ ਹੋਰ ਹੋਏ। ਅਵਚੇਤਨ
ਦੇ ਨੇਮ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਸ਼ਾਪੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ
ਨੇਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਦੀ ਲੱਗ ਹੈ। ਸਾਡੇ
ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ
ਵਿਸ਼ਵਸ ਲਈ ਹੋਣ। ਸਾਡੀ ਸੇਰ
ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਤੱਤ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵਸਾਦੇ ਸਿਸਟਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਨ ਵਿੱਚ
ਪੈਂਕੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਸ ਕਰਿੰਦੇ
ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੁਭਵਾਂ
ਅਤੇ ਮਹਾਂਭੂਗੂਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ,
ਕਵੀਆਂ, ਚਿੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਚਿੰਤਕਾਰਾਂ,
ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵੀ ਇੱਕ ਫਰੀਦ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸਾਧਾਰਨ ਲੱਕ ਚੇਤਨ ਮਨ
ਹੀ ਅਵਚੇਤਨ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਬੜੀ
ਬਲਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਹੋਰ
ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਲਾਂ ਜੋ ਹੋਰ ਹੋਰ ਹੋਏ
ਅਤੇ ਬੰਦ ਹੋਏ ਹੋਰ ਹੋਏ। ਅਵਚੇਤਨ
ਦੇ ਨੇਮ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਸ਼ਾਪੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ
ਨੇਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਦੀ ਲੱਗ ਹੈ। ਸਾਡੇ
ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ
ਵਿਸ਼ਵਸ ਲਈ ਹੋਣ। ਸਾਡੀ ਸੇਰ
ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਤੱਤ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਿਸ਼ਵਸਾਦੇ ਸਿਸਟਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਨ ਵਿੱਚ
ਪੈਂਕੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਸ ਕਰਿੰਦੇ
ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੁਭਵਾਂ
ਅਤੇ ਮਹਾਂਭੂਗੂਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ,
ਕਵੀਆਂ, ਚਿੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਚਿੰਤਕਾਰਾਂ,
ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵੀ ਇੱਕ ਫਰੀਦ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸਾਧਾਰਨ ਲੱਕ ਚੇਤਨ ਮਨ
ਹੀ ਅਵਚੇਤਨ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਬੜੀ
ਬਲਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਹੋਰ
ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਲਾਂ ਜੋ ਹੋਰ ਹੋਰ ਹੋਏ
ਅਤੇ ਬੰਦ ਹੋਏ ਹ

ਜ ਰਕੇਬੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਾਲੇ ਕੋਮਲ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣ, ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਲੋਕ ਮਹਿਸੂਸ ਤੋਂ ਮਹਿਸੂਸ ਸੌਖ੍ਯ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸੌਖ੍ਯ ਨੂੰ ਬਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਲੋਕ ਕਾਲੀ ਮੰਠੀ ਫਰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਾਲਾ 'ਚ ਸਾਈਲਿੰਗ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਇਹੁਂ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਚ ਵਿਟਾਮਿਨ ਤੇ ਮਿਨਰਲਸ ਪਾਂਧੀ ਵੱਡੇ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਾਲਾ 'ਚ ਪੀਅਰੋਂ ਲੈਵਲ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਮੁਲਤਾਨੀ ਮਿੱਟੀ - ਮੁਲਤਾਨੀ ਮਿੱਟੀ ਚਮੜੀ ਤੇ ਵਾਲਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ

ਸੈਂਧੂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਅਮਰਦਾਰ

ਜਿਸ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵਾਲਾ 'ਤੇ ਲਗਾਓ। ਇਸ ਨਾਲ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਢਾਈ ਦਿਨ ਸਿਰਿਆ।

ਚੰਲਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ - ਜਾਪਾਨੀ ਸੈਂਡਾਂ ਦੇ ਵਾਲੇ ਕਾਫੀ ਚਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ 'ਚ ਸਿਲਾ ਕੇ 2 ਮਿਨੀਟ ਬਾਅਦ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਧੋ ਲੋਗ। ਇਸ ਨਾਲ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਢਾਈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਂਵਲਾ - ਜੇ ਆਮੀਂ ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਸਾਈਲਿੰਗ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਂ ਤਾਂ ਆਂਵਲਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਆਂਵਲੇ

ਹਲਦੀ ਵਾਲਾ ਨਿੰਬੂ ਪਾਲੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਗੁਲਕਾਰੀ

ਰਾ ਗਮੀ ਦੇ ਸੇਸਮ 'ਚ

ਤੇ ਚੰਦੁਸਤ ਗੱਲ ਲਈ

ਚੰਦੁਸਤ ਦੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਲੁਜ ਨਹੀਂ।

ਕੋਲਰ ਦੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਉਪਰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕੇ ਚੰਦੁਸਤ ਤੋਂ ਮੇਂਬ੍ਰੇਨ ਵੀ ਦੀਪਿਆ ਦੁਆਹੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਪੱਟੀ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਂਦਿ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧੂਹ ਦੇ ਨਾਲ

ਕਿਸੇ ਹੋਰੀ ਨੂੰ ਪੱਟੀ ਆਦਿ

ਨਾਲ ਸੁਣ੍ਹੂ ਦਿਓ।

ਹੁੰਦੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

ਗੱਲ ਦੀ ਵੱਖ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹੈ।

ਉਪਰ ਵਾਲੀ ਹੋਰੀ ਟੁੱਟ ਦੀ

